

Keskeiset muutokset lausunnolla olleeseen luonnokseen maakunta- ja sote-uudistuksesta annettavaksi hallituksen esitykseksi

Luonnos hallituksen esitykseksi maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi oli lausunnolla 31.8. – 9.11.2016. Lausuntoja annettiin 755.

Annetut lausunnot on otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa. Keskeisimmät lausuntojen perusteella esitykseen tehdyt muutokset koskevat maakunnan palvelulaitosta, kuntien tuloveroprosenttien rajoittamista sekä omaisuusjärjestelyjen toteuttamistapaa. Esitykseen on tehty myös monia muita lausunnoissa esitettyjä muutoksia. Alla on todettu maakuntalakiin, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavaan lakiin, voimaanpanolakiin ja maakuntien rahoituslakiin lausuntojen ja jatkovalmistelun perusteella tehdyt keskeiset muutokset.

Maakunnan palvelulaitosta koskevaa sääntelyä (maakuntalain 9 luku) kritisoitiin lausunnoissa voimakkaasti. Lausuntopalautteen perusteella lausuntoluonnoksen mukaisesta sääntelymallista on luovuttu. Palvelulaitosmalli on korvattu maakunnan liikelaitosta koskevalla sääntelyllä. Maakunnan tulee perustaa liikelaitos, jonka tehtävänä on tuottaa maakunnan järjestämistä kuuluva sosiaali- ja terveyspalveluja ja muita maakunnan vastuulle kuuluvia palveluja. Liikelaitos vastaa myös niiden palvelujen tuottamista, joihin sisältyy sellaisia julkisen vallan käyttöön liittyviä viranomais tehtäviä, joita perustuslain mukaan ei voida antaa yksityisten tuottajien hoidettavaksi. Liikelaitos ei ole maakunnasta erillinen oikeushenkilö. Maakunnalla voi olla yksi tai useampia liikelaitoksia.

Maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten osalta (maakuntalain 16 luku) on laajennettu uuden hankintalain 15 §:n mukaista in house -yksikön ulosmyyntirajaa toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen sekä ICT-palvelukeskuksen osalta siten, että ne voivat harjoittaa ulospäin suuntautuvaa liiketoimintaa 20 prosenttiin saakka liiketoiminnasta. Lisäksi laista poistettiin velvoite perustaa yhteishankintojen palvelukeskus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa merkittävin muutos koskee ensihoidon järjestämistä. Lausunnolla olleen ehdotuksen mukaan ensihoidon järjestämisvastuu olisi ollut viidellä yliopistollisella sairaalalla ylläpitävällä maakunnalla. Lausuntopalautteen perusteella ensihoidon järjestämisvastuu on yhdenmukaisesti kaikilla 18 maakunnalla. Lisäksi järjestämisalakiluonnoksesta on pääosin poistettu asiakkaan valinnanvapautta koskevat säännökset, jotta eduskunnalle annettavassa esityksessä ei viitattaisi lainsäädäntöön, joka on vasta valmistuilla. Osa poistetuista säännöksistä on siirretty valmistuilla olevaan valinnanvapauslakiin. Lakiluonnokseen on myös tehty teknisiä tarkistuksia mm. sen sovittamiseksi yhteen maakuntalain säännösten kanssa.

Voimaanpanolakia on muutettu muun muassa maakuntajaon, kuntien tuloveroprosenttien rajoittamisen ja omaisuusjärjestelyjen osalta. Luonnoksen mukaista maakuntajakoa (5 §) on muutettu siten, että Kuhmoisten kunta kuuluu Pirkanmaan maakuntaan. Lausunnolla olleen luonnoksen mukaan Kuhmoinen olisi kuulunut Keski-Suomen maakuntaan.

Lausunnoissa tuotiin esille monia muutosesityksiä voimaanpanolain 4 luvussa olleisiin säännöksiin uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen toteuttamisesta. Omaisuusjärjestelyjen osalta keskeisenä muutoksena on mahdollisuus sopia omaisuusjärjestelyistä laissa olevasta pääsäännöstä poiketen. Kunnat ja kuntayhtymät voivat sopia maakuntien kanssa toimitilojen siirtymisestä esityksestä poikkeavalla tavalla.

Erityisesti kunnan pitivät kuntien tuloveroprosenttien rajoittamista esitetyllä tavalla kunnallisen itsehallinnon vastaisena. Rajoituksen katsottiin heikentävän kuntien taloudellista liikkumavaraa. Kuntien tuloveroprosentteja koskevaa sääntelyä on muutettu siten, että rajoittaminen koskee vain vuotta 2019. Vuosille 2020 ja 2021 ehdotetuista rajoituksista on luovuttu.

Maakuntien rahoituslakiin on tehty joitain muutoksia. Maakuntien rahoitusta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti ja tilapäisesti valtion talousarvion rajoissa rahoituslaissa säädettyjen edellytysten täytyessä (7 §). Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituskriteerijä (3 luku) muutettiin siten, että uudeksi tekijäksi tulivat kaksikielisyys ja saaristoisuus. Lisäksi eräiden tekijöiden painokertoimia muutettiin.

Edellä todetut muutokset edellyttävät vielä hallituksen esitysluonnoksen jatkovalmistelua, muun muassa vaikutusarvioiden ja perustuslakiarvion tarkistamista.